

*До спеціалізованої вченої ради
Д 41.053.06 в Державному
закладі «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»*

В І Д Г У К

офіційного опонента, кандидата політичних наук, доцента **Хлівнюк Тетяни Петрівни** на дисертацію Голки Валерії Євгенівни **«Громадсько-політичний краудсорсинг і краудфандинг як новітні форми політичного активізму»**, представлену на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

Актуальність дослідження зумовлена тим що краудсорсинг і краудфандинг сьогодні формуються як новітні технології мобілізації інтелектуальних і матеріальних ресурсів із метою вирішення завдань, що стоять перед державою, суспільством, локальною спільнотою. За їх допомогою уможлиблюється організація та фінансування проектів, які не можуть через бюджетну економію організуватися та фінансуватися державою або ж вона не достатньо мотивована для їх впровадження.

Сьогодні механізми прийняття політичних рішень уже не лежать у площині виключно адміністративної діяльності органів влади. Посилюється діяльність недержавних акторів, які впливають на процес підготовки та прийняття рішень, значимих для громадськості. Сьогодні недержавний сектор досяг високого рівня комунікації, що дає йому певні переваги у генеруванні громадсько-політичних ідей та їх реалізації порівняно з державним сектором. Ці процеси потребують аналізу політичною наукою.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертант концептуалізував нові поняття політичної науки – «громадсько-політичний краудсорсинг» і «громадсько-політичний краудфандинг» та екстраполював їх на політичну сферу. У дослідженні на основі сучасних політологічних підходів

проаналізований краудфандинг і краудсорсинг як новітні форми соціально-політичної взаємодії громадськості, сучасні діалогічні форми громадсько-політичного активізму. Здобувач аргументовано доводить прийнятність застосування мережевого підходу для дослідження громадсько-політичного краудсорсингу та краудфандингу.

Цінними є міркування дисертанта щодо громадсько-політичного краудсорсингу як практики відкритого співробітництва, а також громадсько-політичного краудфандингу як практики соціального співфінансування. Такий аналіз підкріплюється чисельними прикладами зі зарубіжної практики й уже наявними вітчизняними практиками.

Дисертантом запропоновано авторську типологію громадсько-політичного краудсорсингу та краудфандингу, проаналізовані основні виділені типи. Такий аналіз є беззаперечною новизною у вітчизняній політичній науці. Дослідження В. Є. Голки заповнює прогалину у політологічних розвідках щодо таких новітніх форматів громадсько-політичного активізму, як краудсорсинг і краудфандинг, котрі ще донедавна сприймалися виключно як економічні технології.

Достовірність наукових положень і рекомендацій. Наукові положення, сформульовані дисертанткою, є достовірними. Висловлені у дисертації наукові положення відзначаються науковою обґрунтованістю, а висновки та рекомендації мають безумовну теоретичну та практичну значимість.

Наукова новизна результатів дослідження. Безумовна новизна роботи у тому, що дисертанткою вперше у вітчизняній політичній науці проаналізовані краудсорсинг і краудфандинг з позиції саме політичної науки. Дисертант уперше пропонує нові концепти – «громадсько-політичний краудсорсинг» і «громадсько-політичний краудфандинг», визначає їх сутнісні характеристики, розкриває зв'язок із іншими форматами політичного (громадсько-політичного) активізму.

Цінними є авторські думки щодо громадсько-політичного краудсорсингу як саме мережевого ініціативного співробітництва з некомерційних питань. Дисертант аргументовано доводить прийнятність застосування саме означення «громадсько-політичний» до аналізу краудфандингу та краудсорсингу в публічній сфері. Краудфандинг (як і краудсорсинг) визначений дисертантом як «добровільна мережева співпраця громадськості» з акцентуванні на основній функції цього виду активізму – відкритому зборі фінансових і нефінансових ресурсів за допомогою різноманітних комунікативних засобів. При аналізі як краудсорсингу так і краудфандингу, дисертант підкреслює прозорість, демократичність, мобільність цих технологій, утілюваних на практиці ініціативною громадськістю.

Дисертанткою уперше у політичній науці запропонована авторська типологія громадсько-політичного краудсорсингу та краудфандингу з виокремленням електорального, революційного (протестного), воєнного, антикорупційного, міграційного, антикризового, муніципального, медійного, законотворчого та ін. видів.

Повнота викладу результатів досліджень в опублікованих працях. Основні теоретичні положення дисертаційного дослідження викладено в 12 наукових публікаціях. Опубліковані наукові праці та автореферат достатньо повно відображають результати проведених наукових досліджень.

Практичне значення одержаних результатів визначається їх актуальністю, новизною і висновками – загальнотеоретичними та практичними. Теоретична цінність положень дисертації полягає не тільки в їх концептуальному, а й дискусійно-постановочному характері. Дослідження формує наукові уявлення про сутність громадсько-політичного краудфандингу та краудсорсингу, його види, можливості застосування. Основні положення та висновки роботи можуть бути використані у практичній діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування, зокрема при вирішенні питань співпраці з громадськістю в

контексті розвитку електронної демократії; у діяльності суб'єктів громадянського суспільства; у навчальному процесі при підготовці курсів, пов'язаних із політичними технологіями, громадянським суспільством тощо.

Тема і зміст дисертаційного дослідження є складовою частиною комплексної науково-дослідної теми кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» у межах науково-дослідної теми «Соціально-політичні проблеми України в контексті глобальних процесів» (№ державної реєстрації 0114U007155), одним із виконавців якої є дисертантка.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Зауважимо, що предмет дослідження здобувачки зумовлює низку **дискусійних положень**, що вимагають подальшого обговорення. До них, зокрема, треба віднести такі:

По-перше, дисертант звертає увагу на «великий інноваційний потенціал» краудсорсингу, «силу колективного розуму, порівняно з можливостями окремо взятої людини», його здатність «формувати мережі взаємодії між людьми» (с. 71). Але ці характеристики, на нашу думку, потребують деталізації з точки зору визначення меж допустимого, політкоректного, етичного у тих ініціативах, які можуть продукуватися громадськістю, й фінансуватися нею в межах подальшого краудфандингу.

По-друге, у дисертації доцільно чітко розкрити залежність використання в публічній політиці краудсорсингово-краудфандингових практик від рівня розвитку громадянського суспільства в цілому. Наскільки можливе практикування таких технологій відкритого співробітництва в умовах слабкості інституцій громадянського суспільства? Або ж, можливо, навпаки, завдяки таким самоініціативним технологіям і відкриваються нові можливості розвитку громадянського суспільства, подолання особистісної ізоляції, нерозвиненості соціальних комунікацій? Ці питання потребують з'ясування.

По-третє, дисертант наголошує, що технології краудсорсингу та краудфандингу базуються виключно на добровільності, самоініціативі; вони не передбачають попереднього узгодження дій та обсягів роботи (чи розміру пожертви у випадку з краудфандингом) для кожного учасника; не формуються сталі групи учасників із визначенням функцій кожного. Натомість є виключна добровільність, особиста мотивованість, зазвичай – відсутність координації між учасниками краудсорсингових і краудфандингових мереж. Такі характеристики не слугують на користь «серйозності» громадсько-політичного краудсорсингу та краудфандингу. Тому постає питання оцінки ефективності, результативності проектів, які здійснюються народною ініціативою, прийнятності їх використання у житті держави та суспільства.

По-четверте, дисертант стверджує, що краудсорсинг дозволяє громадськості вийти на інший (суб'єктний) рівень стосунків між владою та бізнесом, владою і населенням на конкретній території; завдяки цим модерним громадсько-політичним практикам забезпечується зворотний зв'язок. Такі оцінки потребують, на нашу думку, емпіричного підтвердження, адже частими (зокрема в українських реаліях) є ситуації, коли ініціативи громадськості не тільки не сприймаються й втілюються, а навпаки – наштовхуються на спротив влади, ігноруються. Тому важлива дослідницька оцінка результативності співпраці у системі «громадськість – влада» у конкретних краудфандингових і краудсорсингових проектах.

По-п'яте, потребує аналізу мотиваційна компонента у діяльності краудсорсерів і краудфаундерів у громадсько-політичному житті. Адже, на відміну від бізнесу, де можна очікувати на певну віддачу, у громадсько-політичній сфері відсутні заохочення до участі матеріалізованого характеру. Наведені міркування в жодній мірі не впливають на високу оцінку дисертаційного дослідження В. Є. Голки, не знижують її наукової та практичної цінності. Висловлені побажання є дискусійними та спрямовані на актуалізацію наукового дискурсу щодо порушених у дисертаційному

дослідженні проблем. Робота виконана на належному теоретико-методологічному рівні, є цілісною та завершеною. Дисертаційне дослідження В. Є. Голки відповідає паспорту спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси, затвердженого постановою Президії ВАК України від 30.06.2005 р. № 50-06/6.

Тема дисертації є актуальною, її структура добре продумана, а матеріал викладений логічно та послідовно. Отримані у роботі наукові результати в сукупності розв'язують важливу наукову проблему, що виявляється в концептуалізації громадсько-політичного краудсорсингу та краудфандингу як новітніх форм політичного активізму. Основні результати достатньо повно викладені в опублікованих працях автора. Висновки до розділів і загальні висновки дисертації є достатньо обґрунтованими, а пропозиції мають практичну значущість.

Представлена до захисту дисертаційна робота В. Є. Голки «Громадсько-політичний краудсорсинг і краудфандинг як новітні форми політичного активізму» є самостійним і оригінальним науковим дослідженням, яке містить раніше не захищені наукові положення, отримані автором нові науково обґрунтовані результати в галузі політичних наук.

Дисертація та автореферат відповідають вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а здобувач Голка Валерія Євгенівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент –

кандидат політичних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальних теорій
Інституту інноваційної та післядипломної освіти
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова

Заступник
І. І. Мечникова
к. х. н., доцент

Курандо С. В.

Т. П. Хлівнюк